

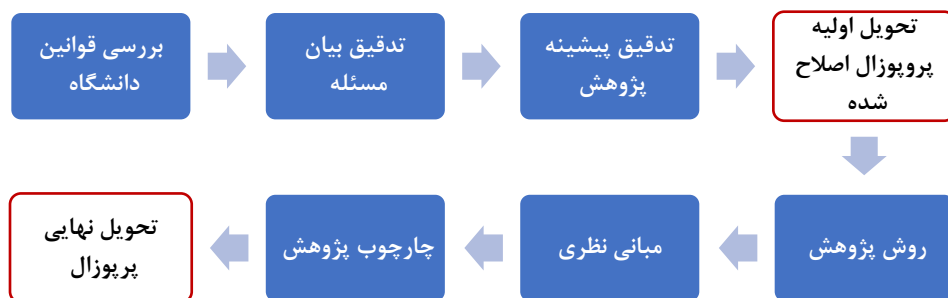
دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان
(خوراسگان)
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه دکتری شهرسازی

شرح درس ویژه ۲ دانشجویان دکتری شهرسازی

مدرس: مژده جمشیدی

دکتری شهرسازی، هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان

نیم سال اول ۱۴۰۲-۱۴۰۳

مرحله اول

گام آغازین: بررسی قوانین دانشگاه

- از قوانین زمانی دانشگاه و مراحل مختلف دفاع خود شامل دفاع پروپوزال، برگزاری سمینارها، پیش دفاع متمرکز، دفاع نهایی مطلع هستیم.
- از قوانین انتخاب استاد راهنما و مشاور مطلع هستیم.
- از قوانین نگارشی دانشگاه مطلع هستیم.
- از قوانین تدوین مقالات شامل (تعداد، ترتیب نام ها، نحوه نگارش درست افیلیشن) مطلع هستیم.

تدقیق بیان مسئله

در این مرحله باید بیان مسئله و اهمیت و ضرورت پژوهش به خوبی مشخص شود. از این رو ابتدا گام ها، ویژگی ها و ساختار بیان مسئله مرور اجمالی می شود و سپس از دانشجویان خواسته می شود که موضوعات در این چک لیست تدقیق نمایند.

گام اول: بررسی ویژگی های موضوع انتخابی:

- موضوع مورد علاقه من است و متناسب با استعدادها و ویژگی های من است.
- موضوع در چارچوب محدودیت های دانشگاهی و ملی قرار دارد.
- موضوع قابل اجرا می باشد و دسترسی به منابع قابل اعتماد و معتبر اعم از منابع نظری، منابع داده ای و نظایر آن برای من وجود دارد.
- گروه راهنما و مشاور خود را با آگاهی از تخصص آنها، زمانی که آنها برایم می گذارند، قابل دسترس بودن آنها، مشاوره های کارآمد انتخاب کرده ام.

گام دوم: بررسی ویژگی‌های مسئله پژوهش (Problem statement)

- ❖ بیان مسئله یک توصیف قوی از مشکلی است که مبنای تحقیق می‌باشد.
- ❖ بیان مسئله باید ساده قابل فهم و مهم‌تر از همه مرتبط باشد.
- ❖ بیان مسئله باید مختصر و شفاف باشد.
- ❖ بیان مسئله نباید شامل یافته‌های تحقیق یا داده‌های دقیق باشد.
- ❖ میانگین طول یک بیانیه تحقیق به‌طور کلی حدود ۱ تا ۲ صفحه می‌باشد
- ❖ بیان مسئله یک مشکل را بیان می‌کند که می‌تواند از یک شکاف و خلا در \(\backslash\)ایگاه‌های اطلاعاتی آمده باشد.
- ❖ هدف بیان مسئله خلاصه کردن اطلاعات موجود و بیان مشکلی است که از کمبود دانش در این حیطه ممکن است ایجاد شود.
- ❖ برای چک کردن بیان مسئله باید به این سؤالات پاسخ گفت:
 - چرا به این مشکل اهمیت می‌دهم؟
 - چگونه این مشکل بر جهان تاثیر می‌گذارد؟
- ❖ موارد زیر را برای بیان مسئله چک کنید:
 - قیف پژوهش را برای موضوع خود تشکیل داده‌ام: سه حوزه کلان و میانی و خرد پژوهش در ارتباط و مشخص کردن متغیرها و یا مولفه‌ها و یا مقوله‌ها (با توجه به نوع پژوهش)
 - سؤال پژوهش را بر اساس یک مشکل (Problem) شکل داده‌ام.
 - ساختار مشخصی (سه بخشی و چهاربخشی) برای تدوین و نگارش بیان مسئله انتخاب کرده‌ام. با هر ساختاری موارد زیر باید در بیان مسئله چک شود.

بیان مسئله چهاربخشی

۱- بخش اول بیان مسئله: بیان مسئله دارای مقدمه مرتبط با موضوع است و کلی و در رابطه با موضوعات عام رشته نباید باشد. برای این بخش (بخش اول بیان مسئله) موارد زیر باید در نظر گرفته شود:

- ✓ در آغاز در قالب دو یا سه جمله اولیه، به روشنی بفهمانید که موضوع شما پیرامون کدام مشکل و مسئله قرار دارد. می‌توانید از جملات کلی مانند «مشکلی که این مطالعه به آن می‌پردازد.....» استفاده کنید.
- ✓ در آغاز می‌توان با هدف نیز آغاز کرد. شرایطی را طرح کرد که مشکل حل شده‌است و هدفی تحقق یافته‌است. و یا تشریح شرایطی که نتایج بالقوه را نشان می‌دهد.
- ✓ در ادامه با چند جمله توضیح دهید چرا این مسئله و سؤال برای شما مهم است و چرا برای دیگران نیز دارای اهمیت است. (دلیل پرداختن به موضوع در اینجا باید بیان شود)
- ✓ در این بخش باید دیدگاه شما (که خاص کار شماست و از دیگران تفاوت پیدا می‌کند) مشخص شود و به وضوح به جنبه‌هایی از موضوع که مسئله شما به آن می‌پردازد اشاره کنید

✓ حتما باید مسئله در این گام واضح باشد

۲- بخش دوم بیان مسئله: اهمیت مساله باید مشخص شود. برای این بخش (بخش دوم بیان مسئله) موارد زیر باید مد نظر قرار گیرد:

✓ در چند جمله ابعاد موضوع و گستره مسئله کامل بسط داده شود و از علل احتمالی بروز آن، محدوده مساله در زمینه خاص، ادامه عواقب ناشی از عدم پرداختن به مشکل و مسئله صحبت شود. اینکه چه کسانی تحت تأثیر قرار می گیرند و چگونه (اگر وضع موجود ادامه یابد چه عواقبی رخ می دهد).

۳- بخش سوم بیان مسئله: در اینجا به پیشینه پژوهش و ابعادی که این پژوهش ها به آن پرداخته اند و خلاء دانشی به اختصار پرداخته می شود. در ان گام موارد زیر باید مد نظر قرار گیرد:

✓ با بیان متغیرهایی که مطالعات دیگر به آن پرداخته اند و یا عواملی که در مسئله وجود دارد آغاز کنید.

✓ در ادامه شکاف پژوهشی که شما آن را به عنوان موضوع خود قرار داده اید بیان کنید.

۴- بخش چهارم بیان مسئله: در این گام چارچوب کلی حل مسئله که شما انتخاب کرده اید را ارائه می کنید. موارد زیر در این بخش باید مد نظر قرار گیرد:

✓ روش حل مسئله خود را از منظر روش و نوع تحقیق بیان کنید.

✓ نتایج مورد انتظار خود را از این پژوهش در این بخش حتما بیان کنید.

بیان مسئله سه بخشی

صرف نظر از موضوع ساده ترین ساختار برای یک بیان مسئله مناسب ساختار سه بخشی است. این سه بخش اصلی عبارت است از:

بخش اول: زمینه (Context): در این بخش پیشینه پژوهش توضیح داده می شود.

- موضوع در پرتوی پیشینه پژوهش معرفی و مشکل شناسایی می شود (مشکل چیست)
- در این بخش هرگونه تلاش از هر جنبه ای از مسئله که توسط دیگران انجام شده است معرفی می شود. (با مشکل چگونه برخورد شده است)
- در این بخش کاستی ها و ضعف های تلاش های گذشته (ضعف محققان گذشته) در حل مسئله و مشکل بیان می شود. (ضعف برخورد با مشکل کدام است)
- در این بخش یک سناریو ایده آل که که در غیاب مشکل و مسئله تحقق می یابد، بیان می شود. (راه حل پیشنهادی برای حل مشکل و مسئله کدام است)

بخش دوم: اهمیت (Significance): در این بخش به این موضوع پرداخته می شود که چگونه مشکل و مسئله ما را در داشتن شرایط و سناریوهای ایده آل باز می دارد.

- در این بخش باید موانع به روشنی مشخص شود (موانع و اثرات مشکل)

- در این بخش جلید گروه‌های مخاطب و اینکه چه افرادی و گروه‌هایی تحت تأثیر قرار دارند به روشنی معرفی شوند (گروه‌ها، بخش‌ها و حوزه‌های تحت تأثیر)
- در این بخش چگونگی کمک پژوهش خود به مجموعه تحقیقات پیشین باید توضیح داده شود (کمکی پژوهش حاضر به جریانات پیشین)
- بخش سوم: راه حل (Solution): در این بخش اهداف پژوهش و راه حل پژوهش برای حل مسئله توضیح داده شود.
- هدف عملیاتی برای نزدیک شدن به شرایط ایده‌آل بیان شود. در این مرحله لازم نیست روش پژوهش و چگونگی پاسخ به مسئله کامل بیان شود.

مرحله سوم: سئوالات و اهداف پژوهش (Object)

پرسش‌های پژوهش با موضوعات زیر سر و کار دارد:

- ۱- پرسش‌های مربوط به چیستی که دو گونه هستند:
 - پرسش‌های (اهداف) اکتشافی: برای کشف موضوعات ناشناخته که تا کنون به آن پرداخته نشده است (کشف و تولید نظریه). که شامل موارد زیر است:
 - پرسش بر مبنای کشف امکان پذیری یک موضوع/پرسش بر مبنای مطالعات پایلوت/پرسش بر مبنای نمونه موردی خاص
 - پرسش با هدف تولید نظریه بر مبنای نظریه مبنایی
 - پرسش‌های (اهداف) توصیفی: (تولید و آزمون نظریه) که شامل موارد زیر:
 - پرسش‌های مرتبط به ارزیابی و ارزش گذاری
 - پرسش‌های مربوط به آینده نگری
 - پرسش‌های مربوط به توصیف پدیده‌های موجود
- ۲- پرسش‌های مربوط به چگونگی که دارای ماهیت تجویزی و تبیینی دارند و به دنبال ایجاد مداخله به منظور تغییر و ارزشیابی هستند. (آزمون نظریه مربوط به پژوهش‌های سببی - تبیینی)
- ۳- پرسش‌های مربوط به چرایی که دارای ماهیتی تحلیلی و تبیینی است و به دنبال فهم و درک پدیده‌ها هستند. (آزمون نظریه مربوط به پژوهش‌های سببی - تبیینی)

برای نوشتن سئوالات و اهداف پژوهش موارد زیر را در نظر بگیرد:

- ۴- سئوالات و اهداف در راستای موضوع تحقیق باشد
- ۵- بدون مطالعات کافی و بررسی پیشینه پژوهش اقدام به تدوین سئوالات و اهداف نکنید.
- ۶- سئوالات باید متمرکز باشند.
- ۷- سئوالات و اهداف باید قابل تحقق باشند.

۸- اهداف و سئوالات باید اولویت بندی و سطح بندی شوند در سه سطح اهداف کلی اهداف جزئی و اهداف راهبردی (در صورت وجود).

۹- سئوالات و اهداف باید در راستای هم باشند.

۱۰- اهداف و سئوالات خود را با چارچوب SMART چک کنید:

SMART= Specific (خاص و واضح), Measurable (قابل اندازه گیری), Achievable (دست یافتنی), Relevant (مرتبط با موضوع) and Time-bound (محدود به زمان)

مرحله چهارم: پیشینه پژوهش و تدوین مقاله مروری با Vosviewer

تحويل مقاله مروری از بخش پیشینه پژوهش آبان ۱۴۰۲

مرحله دوم

گام اول: بررسی روش پژوهش

- در این مرحله نیاز پژوهش را برای پژوهش خود بر اساس موضوع، مشکل و سئوالات پژوهش پیشنهاد می دهید.

- تدوین نمودار روش پژوهش و ارتباط با سئوالات پژوهش

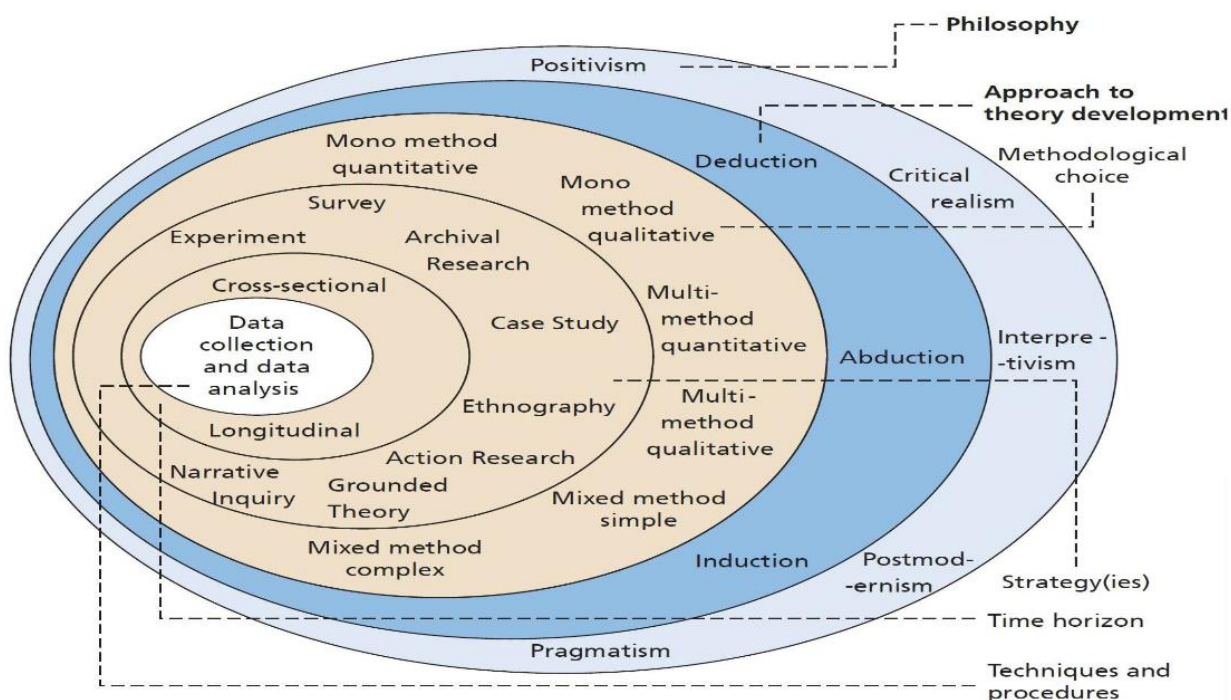
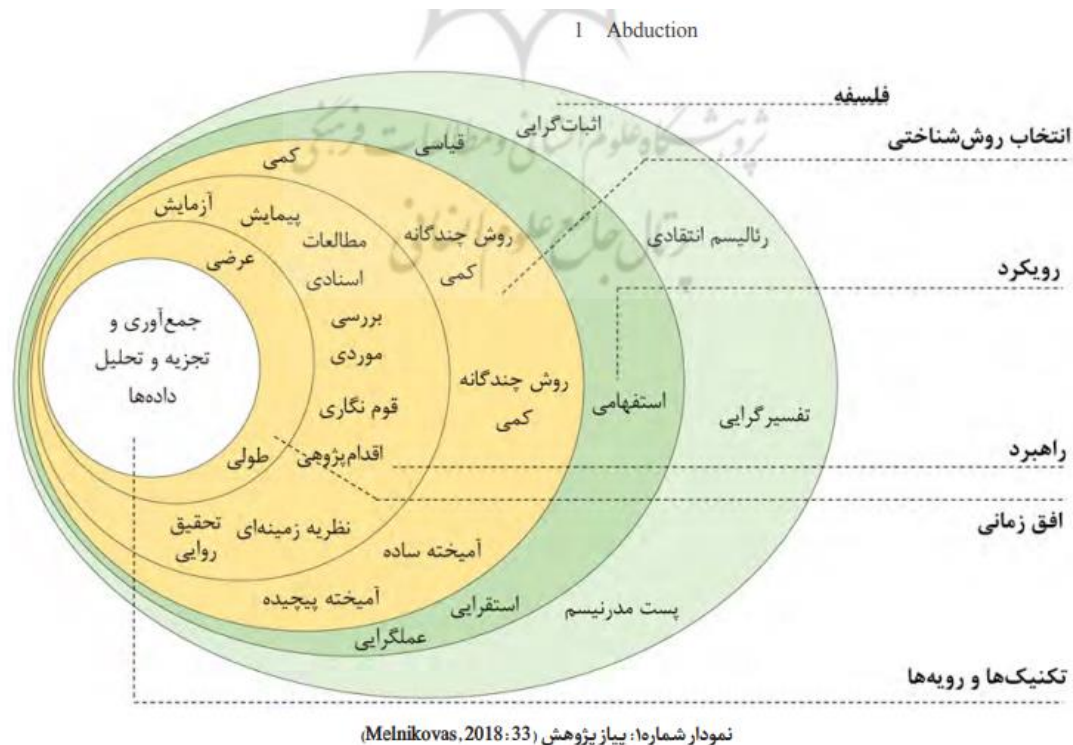

Figure 4.1 The 'research onion'

گام دوم: بررسی مبانی نظری

- در این مرحله باید بر اساس مفاهیم مطرح در سطح کلان، میانی و خرد پژوهش مطالعات نظری را انجام دهید.
- نکات مهم در این بخش
 - ۱- توجه به نظریات مختلف در ابعاد مختلف موضوع است.
 - ۲- تعاریف روشن از مفاهیم باید در این بخش مطرح شود.
 - ۳- نظریات و نظریه پردازانی که نقش لنگرگاهی در موضوع دارند بسط داده شود.
 - ۴- مفاهیم و متغیرهای آن‌ها کامل توضیح داده شوند
 - ۵- ارتباط میان مفاهیم و نظریه پردازان مربوطه در یک دیاگرام مشخص شوند

گام سوم: چارچوب پژوهش

- در این بخش باید در یک نمودار موضوع و مفاهیم دخیل و ارتباط میان آنها و همچنین روش شناسی در یک دیاگرام واحد مشخص شوند.

تحويل نهایی پروزال از بخش پیشینه پژوهش بهمن ۱۴۰۲